

УДК 336.74:330.101.542(477): 336.71

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

А. Гуца, група ФС-23

Центральноукраїнський національний технічний університет

Інфляція, особливо у формах галопуючої або гіперінфляції, чинить деструктивний вплив на всі сфери суспільного життя, підбиваючи добробут населення, стабільність національної валюти, довіру до фінансових установ та прогнозованість економічних процесів. У першу чергу страждають споживачі, для яких стрімке зростання цін означає втрату купівельної спроможності та неможливість задовольнити базові фізіологічні та соціальні потреби. Це безпосередньо впливає на розвиток людського капіталу, знижуючи якість життя та продуктивність праці. За таких умов головним пріоритетом макроекономічної політики держави має бути ефективне управління інфляційними процесами, а фінансова система – виступати не лише об'єктом впливу, але й активним інструментом регуляторного механізму, що сприяє стабілізації економіки [1].

Одним із найбільш відчутних наслідків інфляції є знецінення заощаджень. Найбільших втрат зазнають ті, хто зберігає кошти у готівці або на депозитах з фіксованим доходом, адже кожен виток інфляції скорочує обсяг товарів і послуг, які можна придбати на ту саму суму грошей. У кращому становищі перебувають власники активів, номінованих у реальних цінностях – нерухомості, транспорті, дорогоцінних металах. Банківський сектор здатен захищати заощадження лише в тому разі, якщо ставки за вкладами перевищують рівень інфляції, враховуючи адаптивні очікування населення. Якщо держава не в змозі стримати інфляцію, вона повинна принаймні створити умови для спрямування заощаджень у менш ризиковані інструменти, як-от цінні папери чи інвестиції в матеріальні активи.

Інфляція завдає шкоди не тільки безпосередньому добробуту, але й макроекономічному потенціалу. В умовах стрімкого зростання цін система компенсації втрачає актуальність, оскільки перегляд заробітної плати та інших фіксованих доходів потребує часу. Відставання темпів зростання доходів від цін веде до скорочення реального споживання, а отже – до падіння внутрішнього попиту. Ситуація погіршується, якщо інфляція супроводжується спадом виробництва, як це сталося в Україні у 1990-х роках, коли ВВП країни скоротився на понад 60%. За таких обставин обмежуються можливості для перерозподілу життєво важливих ресурсів, звужується база оподаткування, і втрачається здатність економіки до самовідновлення [2].

Особливо небезпечним є поєднання інфляції з адміністративним стримуванням заробітної плати, що призводить до різкого падіння її купівельної спроможності. Платоспроможний попит населення скорочується, як і обсяги виробництва товарів першої необхідності. Така політика лише загострює кризові явища та не створює умов для економічного пожвавлення. Водночас інфляція знецінює й мотивацію до продуктивної праці та підприємництва. Втрата стабільності грошової системи нівелює ефективність класичних економічних регуляторів – податків, кредитних ставок, бюджетних дотацій, що спонукає державу вдаватися до адміністративного втручання, яке є менш ефективним і нерідко породжує додаткові дисбаланси.

Серед основних соціально-економічних наслідків інфляції варто відзначити перерозподіл доходів, приховану фіскальну конфіскацію (інфляційний податок), падіння реальних процентних ставок, зростання невизначеності щодо економічних рішень та зниження обсягів довгострокового інвестування. Як наслідок, порушується динаміка накопичення капіталу – фундаментальний чинник забезпечення сталого економічного зростання. Якщо

раніше деякі економічні теорії трактували помірну інфляцію як стимул до економічного розвитку, то сучасна практика переконливо доводить: довгострокове зростання можливе лише за умов низької та стабільної інфляції. Це пояснює зростання ролі центральних банків, які, поряд з урядами, мають забезпечувати цінову стабільність, посилювати довіру до національної валюти та сприяти прогнозованості економічного середовища.

Для України подолання інфляційних тенденцій має стати стратегічним завданням, яке вимагає системного, комплексного підходу. Передусім слід реалізувати програму структурної модернізації економіки – підтримку конкурентоспроможного, інноваційного, експортноорієнтованого виробництва, що створює додану вартість. Паралельно потрібно розвивати фінансовий ринок як канал мобілізації капіталу та стимулювання інвестицій. Значущу роль повинна відігравати податкова політика: зменшення фіскального тиску на бізнес, одночасно із збереженням функції перерозподілу ресурсів на користь соціально вразливих груп. Особливу увагу варто приділити прозорості та ефективності податкового адміністрування.

Стабілізація грошово-кредитної політики є необхідною передумовою стримування інфляції. Це включає не лише контроль за грошовою масою, а й стратегічний підхід до облікової ставки, гнучке управління валютним курсом та моніторинг інфляційних очікувань. Як справедливо відзначає С. Міщенко, монетарна політика повинна враховувати не лише купівельну спроможність грошей, а й їхню капіталову цінність – здатність генерувати прибуток у довгостроковій перспективі [3].

Отже, найвищої ефективності в реалізації антиінфляційної політики можна досягти лише за умов збалансованого використання всіх доступних інструментів – виробничих, податкових, грошово-кредитних, інституційних. Епізоди інфляції неодноразово траплялися в історії економічного розвитку різних країн, проте вони також демонструють можливість подолання навіть глибоких криз шляхом об'єднання ресурсів, стратегічного мислення та виваженої політики. Україна має скористатися міжнародним досвідом та адаптувати його до власних реалій, щоб забезпечити фінансову стабільність, зростання добробуту населення та сталий розвиток економіки.

Список літератури

1. Що таке інфляція та як вона впливає на ціни? harazd.bank.gov.ua: веб-сайт URL: <https://harazd.bank.gov.ua/article/grosi/inflacia/so-take-inflacia-ta-ak-vona-vplivae-na-cini>
2. Як Національний банк може впливати на інфляцію, використовуючи облікову ставку. bank.gov.ua: веб-сайт URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about/keyrate-inflat>
3. Naumenkova S., Mishchenko S., Malyutin O. Transition to Inflation Targeting in Ukraine: New Tools for Monetary Policy. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка, 2015. С. 2-32.